
IV. SPRAWOZDANIA I INFORMACJE

Sprawozdanie z XXIV Europejskiego Kongresu i Kolokwium Prawa Rolnego, Caserata (Neapol) 26-29 września 2007 r.

W dniach 26-29 września 2007 r. odbył się XXIV Europejski Kongres Comité Européen de Droit Rural (CEDR), połączony z kolokwium naukowym dla wymiany poglądów i doświadczeń teoretyków i praktyków prawa rolnego. Miał on jubileuszowy charakter – upamiętniał 50 rocznicę utworzenia CEDR, oraz przyjęcia Traktatu rzymskiego. Organizatorami Kongresu byli Europejskie Stowarzyszenie Prawa Rolnego, Włoskie Stowarzyszenie Prawa Rolnego oraz Wydział Nauk Politycznych II Uniwersytetu w Neapolu.

Otwarcia Kongresu dokonali Rektor II Uniwersytetu w Neapolu, prof. dr Francesco Rossi, oraz Dziekan Wydziału Nauk Politycznych tego Uniwersytetu, prof. dr Gian Maria Piccinelli. Przemówienia inauguracyjne wygłosili: prof. dr Alfredo Massart – przewodniczący Włoskiego Stowarzyszenia Prawa Rolnego i jednocześnie wiceprzewodniczący CEDR oraz prof. dr Erkki Hollo – przewodniczący CEDR. W części inauguracyjnej głos zabrali również: dr Marc Heyerick – sekretarz generalny CEDR, prof. dr Joseph Hudault – honorowy przewodniczący CEDR i członek Francuskiej Akademii Rolniczej, oraz prof. dr Luigi Costato – honorowy przewodniczący CEDR. We wszystkich wystąpieniach została poruszona działalność tej organizacji w zakresie prawa rolnego, a także współpraca z organami Unii Europejskiej, przede wszystkim z Komisją Europejską.

Uczestnikami Kongresu byli przedstawiciele nauki prawa rolnego, praktyki, a także członkowie krajowych i międzynarodowych stowarzyszeń prawa rolnego i żywnościowego. Polskę reprezentowali: prof. dr hab. Aleksander Lichorowicz (UJ) – wiceprzewodniczący CEDR, prof. dr hab. Elżbieta Kremer (UJ), prof. dr hab. Alina Jurciewicz (PAN), prof. dr hab. Elżbieta Tomkiewicz (PAN), mgr Marek Juchnicki (PAN), prof. dr hab. Teresa Kurowska (UŚ), dr Dorota Łobos-Kotowska (UŚ) i dr Marek Stańko (UŚ).

Program naukowy realizowany był w trzech komisjach. Prace pierwszej komisji obejmowały zagadnienia Wspólnej Polityki Rolnej (WPR), nowych zasad WTO i zrównoważonego rozwoju. Podstawowy problem dyskusyjny sprowadzał się do znalezienia kompromisu pomiędzy założeniami WPR, nowymi zasadami WTO a jednocześnie koniecznością zapewnienia zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich. Nie ulega wątpliwości, że kierunki ewolucji WPR muszą uwzględniać w szerszym niż dotychczas zakresie wymagania Światowej Organizacji Handlu. Wynika to chociażby z faktu, że poszczególne państwa Unii Europejskiej, poza wymogami wynikającymi z przynależności do jednolitego rynku, są również stronami umów bilateralnych i multilateralnych z państwami trzecimi, regulującymi odmiennie obrót produktami rolnymi.

Na szczegółowe uwarunkowania kształtujące sytuację Polski w ramach struktur europejskich, gdy chodzi o obrót produktami rolnymi, wskazała w raporcie narodowym prof. dr hab. A. Jurcewicz. W raporcie zostały wskazane trzy grupy tych uwarunkowań: a) wprowadzenie wolnego rynku produktów rolnych pomiędzy Polską a Unią Europejską, z uwzględnieniem wymogów ochrony zdrowia ludzi i zwierząt; b) wprowadzenie na polski obszar prawny unijnego systemu interwencji, obejmującego między innymi ceny interwencyjne; c) stworzenie szerokich ram instytucjonalnych umożliwiających wprowadzenie WPR do polskiego systemu prawnego. Podjęte w okresie przedakcesyjnym działania są kontynuowane po wejściu Polski do Unii Europejskiej.

Główny wniosek raportu krajowego jest zbieżny z projektem raportu końcowego – wymóg implementacji zasad WTO jest jedną z głównych przyczyn konieczności reorientacji zasad WPR.

Druga Komisja zajmowała się zagadnieniami jurysdykcji sądowej i alternatywnymi sposobami rozwiązywania sporów w sprawach rolnych: arbitrażu przed arbitrem-prawnikiem lub specjalnym arbitrem, wysłuchania przed specjalnym trybunałem, rozstrzygnięcia (decyzji) specjalnie wyznaczonego eksperta oraz mediacji. To zagadnienie stanowiło już przedmiot obrad CEDR w 1985 r. Interesujące było więc ukazanie tendencji rozwojowych w tym zakresie.

W polskim raporcie krajowym prof. dr hab. E. Kremer stwierdziła, że polski ustawodawca nie wprowadził szczególnych rozwiązań dotyczących rozstrzygnięcia sporów w sektorze rolnym. W tym zakresie stosuje się rozwiązania ogólne (uniwersalne). Rozstrzygnięciu sporów, także w sprawach rolnych służy sądownictwo arbitrażowe i mediacja w sprawach cywilnych (uregulowane w Kodeksie postępowania cywilnego w brzmieniu nadanym ustawą z 28 lipca 2005 r.) oraz mediacja w sprawach administracyjnych, stanowiąca szczególny tryb postępowania sądowo-administracyjnego, (uregulowana ustawą z 30 sierpnia 2002 r. – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi). Te uniwersalne rozwiązania, zdaniem Autorki, są dostosowane do standardów międzynarodowych.

Interesująca dyskusja dotyczyła projektu dyrektywy opracowanego przez Komisję Europejską i opublikowanego 22 października 2004 {SEC(2004) 13 I 4} dotyczącego niektórych aspektów mediacji w sprawach cywilnych i handlowych. Podzielone były zdania dyskutantów co do możliwości wykorzystania w sprawach rolnych usta-

nowionych w tej dyrektywie instrumentów. Wśród krajów europejskich najbardziej rozbudowanym instrumentarium w kwestii rozstrzygania sporów w sprawach rolnych dysponuje prawodawstwo niemieckie. Interesujące były również przedstawione w raportach krajowych doświadczenia państw spoza Unii Europejskiej. Przedstawiciel Stanów Zjednoczonych podkreślił, że w USA pojawiła się tendencja faworyzowania procedury mediacyjnej przed arbitrażową.

Ciekawym wątkiem dyskusji była również kwestia dopuszczalności odwołania od orzeczenia sądu arbitrażowego. W niektórych ustawodawstwach wynika to wprost z obowiązujących regulacji, w niektórych zaś uzależnione jest od zapisu w umowie o właściwości sądu arbitrażowego. Rozpatrywana była również kwestia, czy uniemożliwienie odwołania od orzeczenia sądu arbitrażowego może stanowić naruszenie prawa do sądu.

W konkluzji dyskutanci byli zgodni, że wszystkie procedury w sprawach rolnych, a w szczególności procedury mediacyjne, winny ulec usprawnieniu. Otwarte pozostało pytanie, czy proponowana w tym zakresie dyrektywa unijna umożliwi osiągnięcie tego celu.

Przedmiotem prac trzeciej Komisji była problematyka jednolitych płatności obszarowych. Reforma Wspólnej Polityki Rolnej z lat 2003-2004 zmieniła w sposób zasadniczy system płatności do gruntów rolnych. Ponad roczny okres obowiązywania przepisów rozporządzenia Rady (WE) nr 1782/2003 pozwolił uczestnikom dyskusji na sformułowanie pierwszych wniosków. W raportach krajowych zaprezentowane zostały, oprócz ogólnych zagadnień, poszczególne systemy wsparcia wybrane przez konkretne państwa, rozwiązania instytucjonalne dotyczące akredytacji agencji płatniczej, zasady przyznawania płatności oraz funkcjonowanie organów administracji publicznej i sądów w tym obszarze. Szczególną uwagę poświęcono sprawom spornym, a obiektem bliższego zainteresowania stał się przedmiot spraw rozstrzyganych przez sądy.

W polskim raporcie, przygotowanym przez prof. dr hab. T. Kurowską i dr D. Łobos-Kotowską, stwierdzono, że wsparcie w postaci płatności bezpośrednich może okazać się niewystarczające, nie prowadzi bowiem do rozwoju określonego typu gospodarstwa rolnego, którego funkcję produkcyjną ustawodawca krajowy zamierza wspierać. Wobec faktu, że płatności bezpośrednie stanowiły w latach 2000-2006 około 70% wydatków na WPR, została sformułowana teza, że model rolnictwa został stworzony w oparciu o system dopłat. Należy zatem polskim rolnikom, którzy wciąż jeszcze korzystają z niższych dopłat, zapewnić innego rodzaju preferencje, które umożliwią im konkurowanie z rolnikami z krajów „piętnastki”.

Uwagi podsumowujące koncentrowały się, poza przedstawionymi wyżej wątkami, na roli sądów i organów administracji w rozstrzyganiu sporów w sprawie przyznawania płatności. Zauważona została tendencja ustawodawcy unijnego do zmniejszania środków przeznaczonych na finansowanie WPR. Instrumenty modulacji i *cross-compliance* służą bowiem ograniczeniu środków w ramach I filaru WPR, a w konsekwencji stanowią próbę kreowania wolnego rynku rolnego, co dość zgodnie określono jako para-

doksalne. Uczestnicy dyskusji zwrócili również uwagę na rolę II filaru WPR – rozwój obszarów wiejskich. Jej zwiększenie wymaga przesunięcia środków unijnych na finansowanie instrumentów strukturalnych w celu renacjonalizacji WPR.

Projekty raportów końcowych wszystkich trzech komisji zostały przedstawione przez ich przewodniczących na wspólnym posiedzeniu naukowym. Na zakończenie obrad ustalono, że kolejny Kongres Prawa Rolnego odbędzie się w 2009 r. Organizacja tego Kongresu powierzona została Brytyjskiemu Stowarzyszeniu Prawa Rolnego.

DOROTA ŁOBOS-KOTOWSKA, MAREK STANKO

Prof. dr hab. Barbara Kozłowska (1947-2006)

Minęło już ponad półtora roku od chwili, kiedy odeszła od nas, 18 kwietnia 2006 r., Basia Kozłowska, osoba bardzo nam bliska, ciepła i życzliwa. Zapisła się w naszej pamięci przede wszystkim jako serdeczna Przyjaciółka, z którą łączyły nas nie tylko relacje zawodowe, ale także ścisłe więzi osobiste, oparte na wzajemnej sympatii i chęci niesienia pomocy w różnych sytuacjach życiowych. Nie można pominąć też w sylwetce Basi jej pełnej poświęcenia roli Matki, zaangażowanej w wychowanie synów i umacnianie więzi rodzinnych.

Jednakże z racji wieloletniej współpracy w Instytucie Nauk Prawnych PAN, naszą uwagę winnyśmy skierować przede wszystkim na osiągnięcia zawodowe Basi – Profesor prawa rolnego – na polu naukowym, dydaktycznym, eksperckim i innych. Profesor Barbara Kozłowska związana była z INP PAN nieprzerwanie od 1972 r., początkowo jako doktorantka, a później jako członek i pracownik Zespołu Polskiego i Europejskiego Prawa Rolnego. Po ukończeniu w 1969 r. studiów na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego i trzyletnim okresie pracy w spółdzielczości mieszkaniowej, w 1972 r. podjęła studia doktoranckie w INP PAN z zakresu prawa rolnego, w ramach których obroniła z najwyższą oceną pracę doktorską. W 1999 r. otrzymała stopień naukowy doktora habilitowanego w dziedzinie nauk prawnych. Ponadto, na długo przed habilitacją, Profesor Barbara Kozłowska odbyła aplikację sądową, zakończoną w 1982 r. złożeniem egzaminu sędziowskiego.

W bogatym pod względem ilościowym i znaczącym merytorycznie dorobku naukowym Profesor Barbary Kozłowskiej znajduje się ponad 70 publikacji naukowych, w tym 5 publikacji książkowych, poświęconych różnicowanej problematyce prawnorolnej. Począwszy od lat dziewięćdziesiątych zasadniczy nurt zainteresowań badawczych Profesor Barbary Kozłowskiej skoncentrowany był wokół wielowątkowej i pionierskiej w polskiej doktrynie prawa rolnego problematyki związanej z dostosowaniem polskiego prawa rolnego do wymogów prawa wspólnotowego, a w jej ramach – wokół roli organizacji rolniczych w kształtowaniu i wdrażaniu Wspólnej

Polityki Rolnej. Problematyce tych syndykalnych organizacji Profesor Barbara Kozłowska poświęciła najwięcej prac naukowych, stając się niekwestionowaną specjalistką w tym zakresie (m.in. opracowania monograficzne: *Pozycja prawna organizacji syndykalnych w europejskiej integracji rolnictwa*, Auxilium 1998; *Rolnicze organizacje zawodowe na obszarze Unii Europejskiej*, FAPA 1995). W ramach tego nurtu mieściła się także tematyka ustroju prawnego rolniczych zrzeszeń branżowych. Niezależnie od tej płaszczyzny badawczej, Profesor Barbara Kozłowska prowadziła zakrojone na szeroką skalę prace naukowe poświęcone roli samorządu wiejskiego w przeobrażeniach polskiego rolnictwa w kontekście konstytucyjnej gwarancji jego trwałości (m.in. pozycja prawna kótek rolniczych, rola samorządu mieszkańców wsi w systemie samorządu terytorialnego). Prezentując wysoki poziom merytoryczny, prace Profesor Barbary Kozłowskiej wnoszą istotny wkład w rozwój doktryny prawa rolnego, częstokroć o charakterze nowatorskim.

Pewną część dorobku naukowego stanowią wspólne publikacje Zespołu – m.in. monografie: *Polityka rolno Wspólnoty Europejskiej w świetle ustawodawstwa i orzecznictwa* (Scholar, Warszawa 1995); *Wspólna Polityka Rolna. Zagadnienia prawne*, (LexisNexis, Warszawa 2007). Podczas wielu wspólnych prac, które – jak przystało na specjalistkę z prawa rolnego, przygotowywane były również w warunkach plenarnych, szczególnie uwidaczniały się miłe cechy charakteru Basi – życzliwość, otwartość na współpracę oraz duże poczucie humoru.

Naukowy dorobek Profesor Barbary Kozłowskiej znakomicie dopełniają liczne ekspertyzy i opinie naukowe, zarówno dla najwyższych organów państwowych (m.in. Sejmu RP, Prezydenta RP i Rady Ministrów), jak również organów samorządowych i związkowych. W charakterze eksperta w dziedzinie europejskiego prawa rolnego, jeszcze w okresie przedakcesyjnym, Profesor Barbara Kozłowska prowadziła na szeroką skalę działalność szkoleniowo-edukacyjną w celu upowszechniania wiedzy na temat prawnych aspektów integracji Polski z UE i dostosowania polskiego ustawodawstwa rolnego do prawa wspólnotowego.

Kolejnym przejawem aktywności zawodowej Prof. Barbary Kozłowskiej był udział w wielu prestiżowych badaniach naukowych o szczególnie przydatnych dla praktyki stosowania prawa w legislacji prawnorolnej. Badania te prowadziła nie tylko w oparciu o szeroki i ugruntowany zasób teoretycznej wiedzy prawniczej, ale także z wykorzystaniem metod prawno-empirycznych, uwzględniających praktykę stosowania prawa.

Była także aktywną uczestniczką wielu krajowych i międzynarodowych konferencji i sympozjów naukowych (m.in. w Madrycie, Paryżu, Brukseli, Oxfordzie, Strasburgu, Frankfurcie, a także w Jabłonnie, Białowieży, Warszawie, Rajgradzie, Rydzynie, Katowicach czy Jastrzębiej Górze).

Szczególne miejsce w życiu Profesor Barbary Kozłowskiej zajmowała praca dydaktyczna prowadzona m.in. na Wydziale Prawa Wyższej Szkoły Handlu i Prawa im. R. Łazarskiego, Wyższej Szkole Ekonomicznej w Warszawie oraz w ramach studium doktoranckiego w Instytucie Nauk Prawnych PAN. Była cenionym i lubianym przez

2921 -

studentów wykładowcą prawa rolnego i cywilnego oraz integracji europejskiej, nie tylko ze względu na ogromy zasób wiedzy teoretycznej, ale także życzliwy stosunek do studentów.

Była także członkiem krajowych i zagranicznych towarzystw naukowych, w tym m.in. Europejskiego Komitetu Prawa Rolnego z siedzibą w Paryżu, Polskiego Stowarzyszenia Prawników Agrarystów, Polskiego Stowarzyszenia Badań Wspólnoty Europejskiej, a także Fundacji Promocji Prawa Europejskiego, gdzie pełniła funkcję zastępcy przewodniczącego Rady Fundacji.

Pomimo upływu czasu, wciąż jeszcze bardzo nam trudno pogodzić się z myślą, że wśród nas nie ma już Basi i że już nigdy nie pojawi się ze swym ciepłym i miłym uśmiechem w Instytucie, na posiedzeniach naukowych i spotkaniach czysto towarzyskich. I chociaż mówi się, że podobno nie ma osób niezastąpionych, to Basia pozostanie dla nas postacią, której nikt nie jest w stanie zastąpić. Na zawsze pozostanie w naszej pamięci.

ALINA JURCEWICZ, ELŻBIETA TOMKIEWICZ

